

Keski-Suomen skenaariot 2050

Skenaariokuvaukset, kesäkuu 2018

Miksi uudet skenaariot?

- Keski-Suomen pitkän aikavälin tulevaisuusskenaarioiden laatiminen käynnistettiin:
 - maakunnallisen ennakkoinnin
 - aluekehittämisen ja strategisen suunnittelun sekä
 - maakunta- ja sote-uudistuksen (mm. uuden maakunnan strategian) valmistelun tarpeisiin.
- Maakunnan edelliset skenaariot laadittiin vuonna 2013 Keski-Suomi 2040 -strategiatyön yhteydessä. Maailman nopeissa muutoksissa tulevaisuuden näkymät lähentyivät ja useat mm. digitalouteen ja konflikteihin liittyvät tekijät toteutuivat. Lisäksi yksityiskohtaisemman tietämyksen lisääntyessä todettiin tarvetta skenaarioiden uudistamiselle.

Skenaariotyön taustaa

- Skenaariot ovat kuvauksia alueen **ulkopuolisen toimintaympäristön** vaihtoehtoista tulevaisuuksista vuoteen 2050.
- Skenaariot rakentuvat erilaisten epävarmuustekijöiden vaihtoehtoisten kehityskulkujen ympärille (kts. tulevaisuustaulukko).
- Kaikille skenaarioille yhteisiä trendejä ovat mm. ilmastonmuutos, väestön ikääntyminen, kaupungistuminen, digitalisaatio, teknologian ja työn murros, palvelullistuminen.
- Skenaariotyön avulla **ei ole pyritty yhden todennäköisimmän tulevaisuuden ennustamiseen**, vaan strategisen ajattelun sekä tulevaisuuden ilmiöihin liittyvän näkemyksen kehittämiseen.
- Tarkoitus ei ole valita yhtä skenaariota muiden joukosta asettamalla skenaarioita todennäköisyys- tai preferenssijärjestykseen.
- Tulevaisuudessa **todentuvat tapahtumakulut ovat usein yhdistelmiä eri skenaarioista**.
- Skenaariot pohjautuvat sekä Uudenmaan skenaarioihin 2050 sekä Huoltovarmuuden skenaarioihin 2030.
- Keski-Suomen skenaariotyötä on konsultoinut Capful Oy.

Projektin vaiheet

- ❖ Projektiryhmässä oli edustettuina Keski-Suomen liitto, Keski-Suomen Ely-keskus ja Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.
- ❖ Työpajoihin osallistettiin Keski-Suomen tulevaisuusryhmä, Keski-Suomen maakunta- ja sote-uudistuksen johtoryhmä sekä Keski-Suomen maakuntahallitus.
- ❖ Keski-Suomen Torikokouksessa skenaariotyötä tuotiin tutuksi ja skenaarioiden vaikutuksia arvioitiin noin 300 osallistujan voimin.

Johdanto ja skenaarioiden lukuohje

Seuraavilla sivuilla esiteltävät Keski-Suomen toimintaympäristön skenaariot ovat kuvauksia alueen ulkopuolisen toimintaympäristön vaihtoehtoista tulevaisuudesta vuoteen 2050.

Skenaariotyössä on identifioitu useita epävarmuustekijöitä, joiden vaihtoehtoisten tilojen hahmottamisen ja yhdistelemisen pohjalle skenaariot ovat rakentuneet. Näitä tunnistettuja epävarmuustekijöitä ovat olleet esimerkiksi: yhteiskunnallinen sopiminen, datan avoimuus ja luotettavuus, julkisten palveluiden rahoitus, aluerakenne, saavutettavuus, osaaminen ja työn muutos, biotalouden kehitys, matkailun kehityssuunnat. Tämän lisäksi jokaisessa skenaariossa on otettu huomioon läpileikkaaviksi perusoletuksiksi mm. trendit: ilmastonmuutos, kaupungistuminen, ikääntyminen ja monikulttuurisuus.

Skenaariotyön avulla ei ole pyritty yhden todennäköisimmän tulevaisuuden ennustamiseen, vaan Keski-Suomen toimijoiden strategisen ajattelun, tulevaisuuteen liittyvän näkemyksen ja vuorovaikutuksen kehittämiseen. Skenaarioiden pohjalta ei yritetä väittää mitä tulee varmasti tapahtumaan toimintaympäristössä vaan niiden tarkoituksena on vahvistaa edellytyksiä ymmärtää ajankohtaisia ilmiöitä ja niiden vaihtoehtoisia kehityskulkuja sekä parantaa alueen toimijoiden reagointikykyä ja muutosvalmiutta.

Kuvatut skenaariot voivat tuntua eri henkilöiden mielestä enemmän tai vähemmän todennäköisiltä. Tarkoitus ei kuitenkaan ole valita yhtä skenaariota muiden joukosta asettamalla skenaarioita todennäköisyys- tai preferenssi-järjestykseen, vaan tarkastella skenaarioiden muodostamaa kokonaisuutta. Tulevaisuudessa todentuvat tapahtumakulut ovat usein yhdistelmiä eri skenaarioista.

Antoisia lukuhetkiä!

Skenaarioiden rakentamisessa käytetty tulevaisuustaulukko

YHTEISKUNTA			TALOUS		TEKNOLOGIA	TYÖ JA ELINKEINOT		VÄESTÖ JA ASUMINEN		LIIKENNE JA MATKAILU	
Yhteis-kunnallinen sopiminen	Väestöliikkeet ja maahan-muutto	Euroopan Unionin kehitys	Suomen kansantalous	Julkisten palveluiden rahoitus	Datan avoimuus, luotettavuus ja turvallisuus	Osaaminen ja työn muutos	Suomen biotalouden kehitys	Alue- ja yhdyskunta-rakenne	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen edellytykset	Saavutet-tavuus, liikkuminen ja logistiikka	Suomen matkailun kehityssuunnat
Kansainvälisiä sopimuksia	Resurssi-niukkuus ja kansojen vaellus	Taloudellinen vastaisku	Mukaan maailman-talouden kasvuun	Perinteinen julkisvetoinen rahoitusmalli	Avointa ja julkista dataa	Perinteinen palkkatyö pitää pintansa	Luontoarvot korostuvat	Pääkaupunki-seutu kansainvälisenä metropolina	Yhteiskunta huolehtii hyvinvoinnista	Älykäs liikenne-verkosto	Virtuaalielämykset ja luonnosta vieraantuminen
Blokkiutumista ja kahdenvälisiä sopimuksia	Kriisien rauhoittuminen ja Aasia-lähtöinen maastamuutto	Federalisaatio ja liittovaltiokehitys	Uusia aloja ja toimintamalleja	Maakunnilla verotusoikeus	Data harvojen käsissä	Alustatalous luo freelancereita ja mikroyrittäjiä	Biobuumi ja raaka-ainepula	Suurten kasvukeskusten verkosto	Personoitu ja omaehtoinen terveydenhoito	Yhteydet muihin metropoleihin	Paikallisia alustoja ja yksilöllisiä matkailu-kokemuksia
Yritysten ja koneiden ylikansallinen valtakausi	Tasainen maahanmuutto länsimaihin elintason perässä	Häilyvää harmoniaa	Reformien kautta kilpailukykyä	Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa	Yksilövetoinen tiedonhallinta	Robotisaation aika ja kilpailu huippu-osajista	Blokkiutuneet biomarkkinat	Moni-keskuksinen alueen vahvuuksiin perustuva rakenne	Terveysdataa ja tekoälyn tekemiä päätöksiä	Sähköistä liikkumista	Erikoistuvat teema-alueet ja yhteisöllinen luontomatkailu
Yhteisöjen renessanssi	Maahan-muuton virrat kääntyvät uusiin nouseviin talouksiin	Euroalueen hautajaiset	Uudistumis-kyvyttömyys ja nollakasvu	Yksilöiltä kerättävät käyttömaksut ja vakuutukset	Kyberhyökkäykset kasvattavat suojoitoimia	Yhteisöllistä tekemistä työ ja vapaa-aika sekoittuen	Hajautunut pientuotanto	Pienet kylämäiset yhdyskunnat	Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja ennaltaehkäisy	Tiukka taloustilanne ohjaa liikkumista	Matkailun rajoittaminen ja turvattomuus
Yksilöiden väliset sopimukset lohkoketjun avulla		EU:sta alueiden allianssiin	Syvä lama ja uudet innovaatiot	Arvoyhteisöjen rooli korostuu	Totuuden jälkeinen aikakausi		Kiinalaiset dominoivat		Suuria sosiaalisia ja alueellisia eroja	Uudet teknologiat vähentävät liikkumistarvetta	Ympäristötietoista vapaata liikkumista EU:n sisällä

Skenaarioiden tiivistelmät

Turvaton ja suojautuva yhteiskunta

- Ilmastonmuutos ja konfliktit aiheuttavat voimakasta maahanmuuttoa Suomeen.
- Kyberhyökkäykset yleistyvät ja luottamuspulaa paikataan julkisella valvonnalla.
- Kasvava protektionismi heikentää EU:ta ja euroalue hajoaa.
- Suomen taloutta kannattelevat rakenteelliset uudistukset. Julkisten palveluiden legitimitetti säilyy.
- Työn murroksessa palkkatyöhön perustuva malli pyritään säilyttämään.
- Heikentynyt tietoturva ja siitä aiheutuneet skandaalit vähentävät yksityisen sektorin luotettavuutta terveyspalveluiden tuottamisessa.
- Julkinen sektori kasvattaa rooliaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä.
- Väestö keskittyy suuriin kasvu-keskuksiin. Energiatehokkaat joukkoliikennetkaisu korostuvat.

KANSALLISVALTIOT

Yksilöiden maailmat

- Yksilöiden välinen sopiminen (lohkoketjut) muuttaa radikaalisti yhteiskuntaa.
- Ihmiset aktivoituvat datan omistajina ja yksityisyydensuoja korostuu.
- EU lähtee uuteen nosteeseen positiivisen talouskehityksen tukemana.
- Suomen talous kasvaa. Uusia digialoja syntyy ja julkisia toimintamalleja uudistetaan.
- Keikkatalous ja mikroyrittäjäisyys syrjäyttävät perinteiset työsuhteet. Perustulo otetaan käyttöön.
- Julkisten palvelujen rahoitus perustuu enemmän yksilöiltä kerättäviin käyttömaksuihin.
- Yksilöt ovat aiempaa enemmän vastuussa omasta terveydestään, mikä eriarvoistaa väestöä.
- Väestö keskittyy pk-seudulle ja suurten kaupunkien välisiä yhteyksiä kehitetään erityisesti elinkeinoelämän tarpeisiin.

YKSIÖT JA ASIAANTUNTIJAT

Paikalliset arvoyhteisöt

- Informaatiovaikuttaminen lisääntyy voimakkaasti ja luottamus julkisiin instituutioihin rapistuu.
- Valtion ja suurten alueiden rooli päätöksenteossa vähenee ja arvoyhteisöt korostuvat.
- Luottamuspulaa ja hallitsematon teknologiakehitys aiheuttavat maailmanlaajuisen rahoituskriisin.
- Suomi vajoaa lamaan. Etuuksia leikataan rankasti, mutta heikko tilanne synnyttää uusia innovaatioita.
- Palkkatyö vähenee automaation kiihtyessä ja työ muuttuu yhteisölliseksi tekemiseksi. Vapaaehtoistoiminta korostuu.
- Kansalaisten hyvinvointi- ja terveyserot kasvavat ja hyvinvointi on yhä riippuvaisempaa yhteisön keskinäisestä huolenpidosta.
- Teknologiakehitys ja tuotannon hajautuminen mahdollistaa pienet kylämaiset yhdyskunnat.
- Liikkumisen tarve vähenee.

YHTEISÖT

Tekoälyn, rahan ja idän dominanssi

- Data keskittyy kiinalaisten teknologiajättien käsiin, jotka levittäytyvät myös länsimaihin.
- Länsimainen arvomaailma ja demokraattinen yhteiskuntamalli kyseenalaistetaan.
- Suurkaupunkien välille syntyy alueellisia alliansseja, mikä heikentää EU:n ohjausvoimaa.
- Suomen talous ei kykene uudistumaan ja työvoimaa muuttaa ulkomaille.
- Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa.
- Robotisaatio vähentää työvoiman tarvetta ja huippuosaaajista kilpaillaan.
- Julkisen sektorin rooli terveydenhuollossa vähenee merkittävästi.
- Suurkaupunkien välinen kilpailu kiihtyy ja väestö pakkautuu pk-seudulle.
- Digitaaliseen infrastruktuuriin ja kansainvälisiin liikenneyhteyksiin panostetaan.

TEKNOLOGIA JA YRITYKSET

Kättä päälle -diplomatia

- Kansainvälisten instituutioiden asema vahvistuu ja suuryritysten valtaa rajoitetaan kansainvälisillä sopimuksilla.
- Ihmiset suhtautuvat luottavaisesti datan keräämiseen ja hyödyntämiseen. Tietokantoja avataan kyberuhkien vähetessä.
- EU:n liittovaltiokehitys syvenee.
- Suomi pääsee mukaan maailmantalouden kasvuun ja nousee jälleen teknologian kärkimaaksi.
- Avoin data luo mahdollisuuksia työlle ja elinkeinoelämälle. Palkkatyö säilyy toimentulon lähteenä.
- Terveystietojen osalta pääpaino on sairauksien ennaltaehkäisyssä.
- Aasiasta nouseva maahanmuuttoaalto ja energian varastoinnin vallankumous mahdollistaa monikeskuksisen aluerakenteen.
- Sähköinen liikkuminen yleistyy voimakkaasti.

EU JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

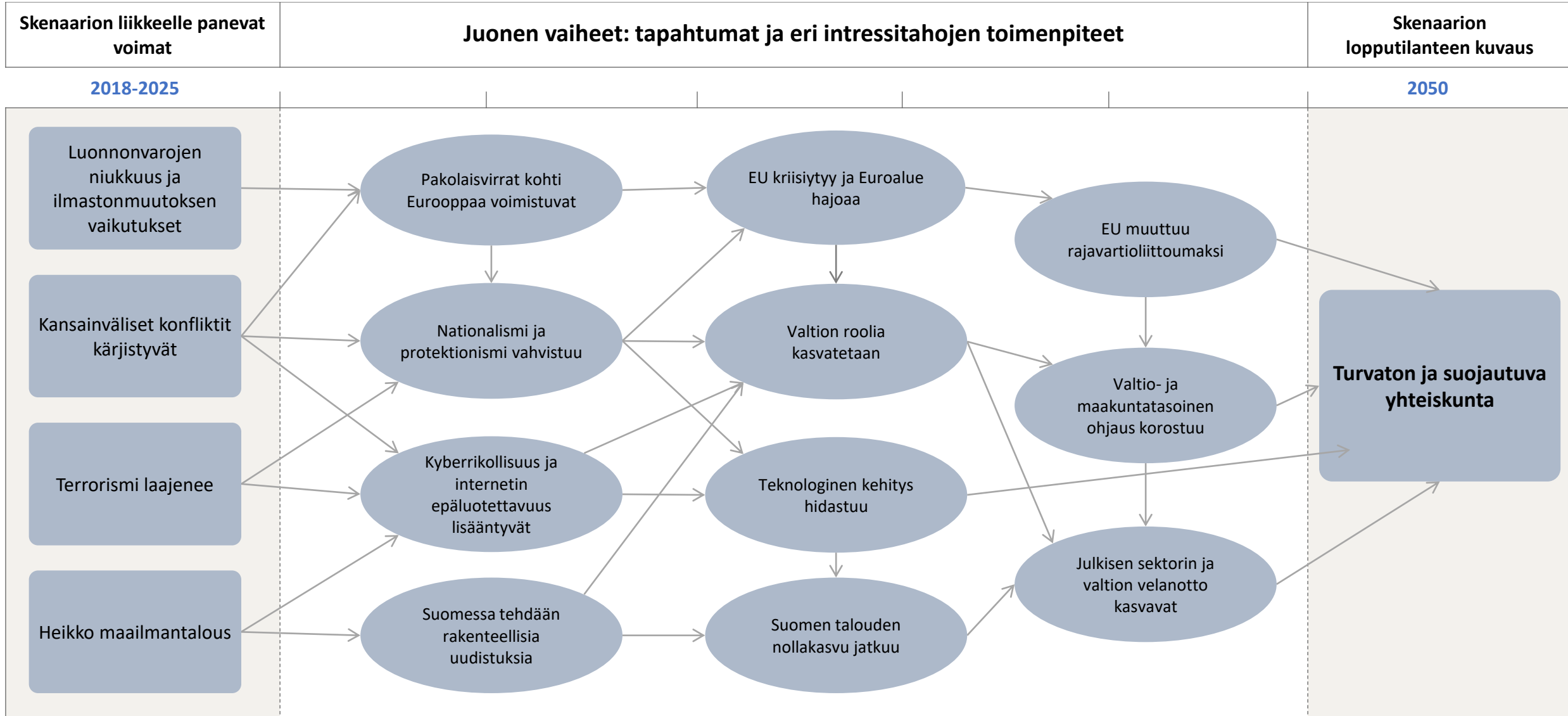
Skenaariokuvaukset

1. Turvaton ja suojautuva yhteiskunta

YHTEISKUNTA			TALOUS		TEKNOLOGIA	TYÖ JA ELINKEINOT		VÄESTÖ JA ASUMINEN		LIIKENNE JA MATKAILU	
Yhteis-kunnallinen sopiminen	Väestöliikkeet ja maahan-muutto	Euroopan Unionin kehitys	Suomen kansantalous	Julkisten palveluiden rahoitus	Datan avoimuus, luotettavuus ja turvallisuus	Osaaminen ja työn muutos	Suomen biotalouden kehitys	Alue- ja yhdyskunta-rakenne	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen edellytykset	Saavutet-tavuus, liikkuminen ja logistiikka	Suomen matkailun kehityssuunnat
Kansainvälisiä sopimuksia	Resurssi-niukkuus ja kansojen vaellus	Taloudellinen vastaisku	Mukaan maailman-talouden kasvuun	Perinteinen julkisvetoinen rahoitusmalli	Avointa ja julkista dataa	Perinteinen palkkatyö pitää pintansa	Luontoarvot korostuvat	Pääkaupunki-seutu kansainvälisenä metropolina	Yhteiskunta huolehtii hyvinvoinnista	Älykäs liikenne-verkosto	Virtuaalielämykset ja luonnosta vieraantuminen
Blokkiutumista ja kahdenvälisiä sopimuksia	Kriisien rauhoittuminen ja Aasia-lähtöinen maastamuutto	Federalisaatio ja liittovaltiokehitys	Uusia aloja ja toimintamalleja	Maakunnilla verotusoikeus	Data harvojen käsissä	Alustatalous luo freelancereita ja mikroyrittäjiä	Biobuumi ja raaka-ainepula	Suurten kasvukeskusten verkosto	Personoitu ja omaehtoinen terveydenhoito	Yhteydet muihin metropoleihin	Paikallisia alustoja ja yksilöllisiä matkailu-kokemuksia
Yritysten ja koneiden ylikansallinen valtakausi	Tasainen maahanmuutto länsimaihin elintason perässä	Häilyvää harmoniaa	Reformien kautta kilpailukykyä	Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa	Yksilövetoinen tiedonhallinta	Robotisaation aika ja kilpailu huippu-osajista	Blokkiutuneet biomarkkinat	Moni-keskuksinen alueen vahvuuksiin perustuva rakenne	Terveysdataa ja tekoälyn tekemiä päätöksiä	Sähköistä liikkumista	Erikoistuvat teema-alueet ja yhteisöllinen luontomatkailu
Yhteisöjen renessanssi	Maahan-muuton virrat kääntyvät uusiin nouseviin talouksiin	Euroalueen hautajaiset	Uudistumis-kyvyttömyys ja nollakasvu	Yksilöiltä kerättävät käyttömaksut ja vakuutukset	Kyberhyökkäykset kasvattavat suojoitoimia	Yhteisöllistä tekemistä työ ja vapaa-aika sekoittuen	Hajautunut pientuotanto	Pienet kylämäiset yhdyskunnat	Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja ennaltaehkäisy	Tiukka taloustilanne ohjaa liikkumista	Matkailun rajoittaminen ja turvattomuus
Yksilöiden väliset sopimukset lohkoketjun avulla		EU:sta alueiden allianssiin	Syvä lama ja uudet innovaatiot	Arvoyhteisöjen rooli korostuu	Totuuden jälkeinen aikakausi		Kiinalaiset dominoivat		Suuria sosiaalisia ja alueellisia eroja	Uudet teknologiat vähentävät liikkumistarvetta	Ympäristötietoista vapaata liikkumista EU:n sisällä

Skenaarion syy-seuraussuhteet

1. Turvaton ja suojautuva yhteiskunta

Skenaarion kuvaus

1. Turvaton ja suojautuva yhteiskunta

Hallitsematon maahanmuutto lisää protektionismia

Kansainväliset konfliktit ja ilmastomuutoksen aiheuttamat sään ääri-ilmiöt Pohjois-Afrikassa ja Lähi-Idässä johtavat suuriin kansanvaelluksiin Eurooppaan ja Suomeen. Vastareaktiona kansallismielisyys ja protektionismi saavat yhä enemmän jalansijaa ja kansainvälisten sopimusten ohjausvoima liudentuu. Terrorismi lisääntyy myös Pohjoismaissa.

Jatkuva pakolaisvirta, yleistynyt informaatiovaikuttaminen ja nationalismin nousu aiheuttavat yhteen sovittamattomia erimielisyyksiä valtioiden välille. EU heikentyy ja euroalue hajoaa. Myös Suomi eristäytyy yhteisestä sopimisesta. Erityisesti suurten kaupunkien ja kasvukeskusten rooli suhteessa valtioihin kasvaa kaupunkien pystyessä tekemään vahvempia sopimuksia ja toimeenpanemaan niitä riittäviä ja protektionistisia valtioita tehokkaammin.

Rakenteelliset uudistukset kannattelevat taloutta

Suomen taloutta kurittanut pitkälinen taantuma johtaa vihdoinkin yhteisymmärrykseen rakenteellisten uudistusten tarpeellisuudesta. Reformipolitiikka parantaa kannattavuutta ja vientiä. Elinkeinorakenne säilyy kuitenkin melko perinteisenä ja kotimaista teollisuutta tuetaan voimakkaasti. Työllisyys lisääntyy maltillisesti.

Julkisten palveluiden legitimizeetti säilyy. Palveluiden tehokkuudelle asetetaan kuitenkin entistä enemmän vaatimuksia ja maakuntien määrää supistetaan. Palveluiden tasoa ja laatua säädellään alueellisten tarpeiden mukaan. Maakunnat kilpailevat työvoimasta ja yritystoiminnasta mm. verotuksen keinoin.

Kyberhyökkäykset yleistyvät ja julkinen valvonta lisääntyy

Sekavassa tilanteessa kyberriskit kärjistyvät ja kyberhyökkäykset yleistyvät. Tietomurrot koettelevat niin julkisia kuin yksityisiä toimijoita ja suoja-toimia vahvistetaan. Tietoturvaan liittyvien ongelmien vuoksi julkiset instituutiot ottavat entistä vahvemman roolin tiedonhallinnassa turvallisuuden lisäämiseksi ja avoimen datan määrää rajoitetaan. Luottamus yhteiskunnan sisällä on koetuksella ja luottamuspulaa yritetään paikata valvontateknologian avulla.

Skenaarion kuvaus

1. Turvaton ja suojautuva yhteiskunta

Perinteinen työsuhde ja palkkatyö pitävät pintansa

Protektionismi, heikko taloustilanne ja yleistyvät kyberhyökkäykset jarruttavat teknologiakehitystä ja siihen liittyvää työn murrosta. Automatisaatio korvaa rutiinitöitä lähinnä valmistavassa teollisuudessa ja palkkatyö pyritään takaamaan mahdollisimman monelle. Etä- ja osa-aikatyö sekä yrittäjämäiset työsuhteet lisääntyvät ja työhön liittyvää sääntelyä uudistetaan. Yksilöiltä edellytetään aikaisempaa enemmän joustavuutta ja oman osaamisen päivittämistä.

Kansainvälisten suhteiden ongelmallisuudesta johtuen Suomen metsätaloustuotteiden vienti vähenee ja heikko taloustilanne kotimaassa supistaa markkinoita. Heikentyneet kansainväliset yhteydet ja epävarma tuonti johtavat myös ruoan lähituotannon vahvistumiseen. Keski-Suomessa tuotetun ja vähän prosessoidun ruoan kysyntä kasvaa.

Monipuolistunut väestö keskittyy suuriin kasvukeskuksiin

Kasvaneen maahanmuuton ja heikon taloustilanteen myötä palvelut keskittyvät kaupunkeihin ja suurimpien maakuntien kasvukeskuksiin. Kaupungistumisaste on korkea ja myös Jyväskylän asukasmäärä kasvaa merkittävästi. Reuna-alueet tyhjenevät ja niiden palvelutaso laskee.

Heikentynyt tietoturva ja siitä aiheutuneet skandaalit vähentävät yksityisen sektorin luotettavuutta terveyspalveluiden tuottamisessa. Tämän myötä julkinen sektori ottaa aiempaa suuremman roolin ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä. Valtion budjetista merkittävä osa käytetään terveyspalvelujen tuottamiseen ja rahoittamiseen.

Energiatehokas joukkoliikenne korostuu ja matkailu paikallistuu

Tiukassa taloustilanteessa julkisia varoja kohdistetaan erityisesti vanhojen rakenteiden kunnossapitoon sekä teollisuuden vaatimaan raideliikenteeseen. Maakunnille ja kaupungeille siirretään aiempaa enemmän vastuuta liikenneyhteyksien kehittämisestä. Energiatehokas joukkoliikenne korostuu ja yhteyksiä karsitaan rankasti myös Keski-Suomen reuna-alueilla; niiden asukkaat ovat yhä enemmän yksityisautoilun ja taksipalveluiden varassa.

Merkittävästi lisääntyneet sään ääri-ilmiöt, valtioiden sulkeutuminen ja kyberriskien kasvaminen rajoittavat matkailua. Myös Suomeen tulevien matkailijoiden määrä laskee selvästi Euroopan epävakaa turvallisuustilanteen vuoksi. Matkustamisen hoito himmenee ja ihmiset tekevät lyhyitä matkoja lähinnä omilla lähialueillaan pienellä budjetilla.

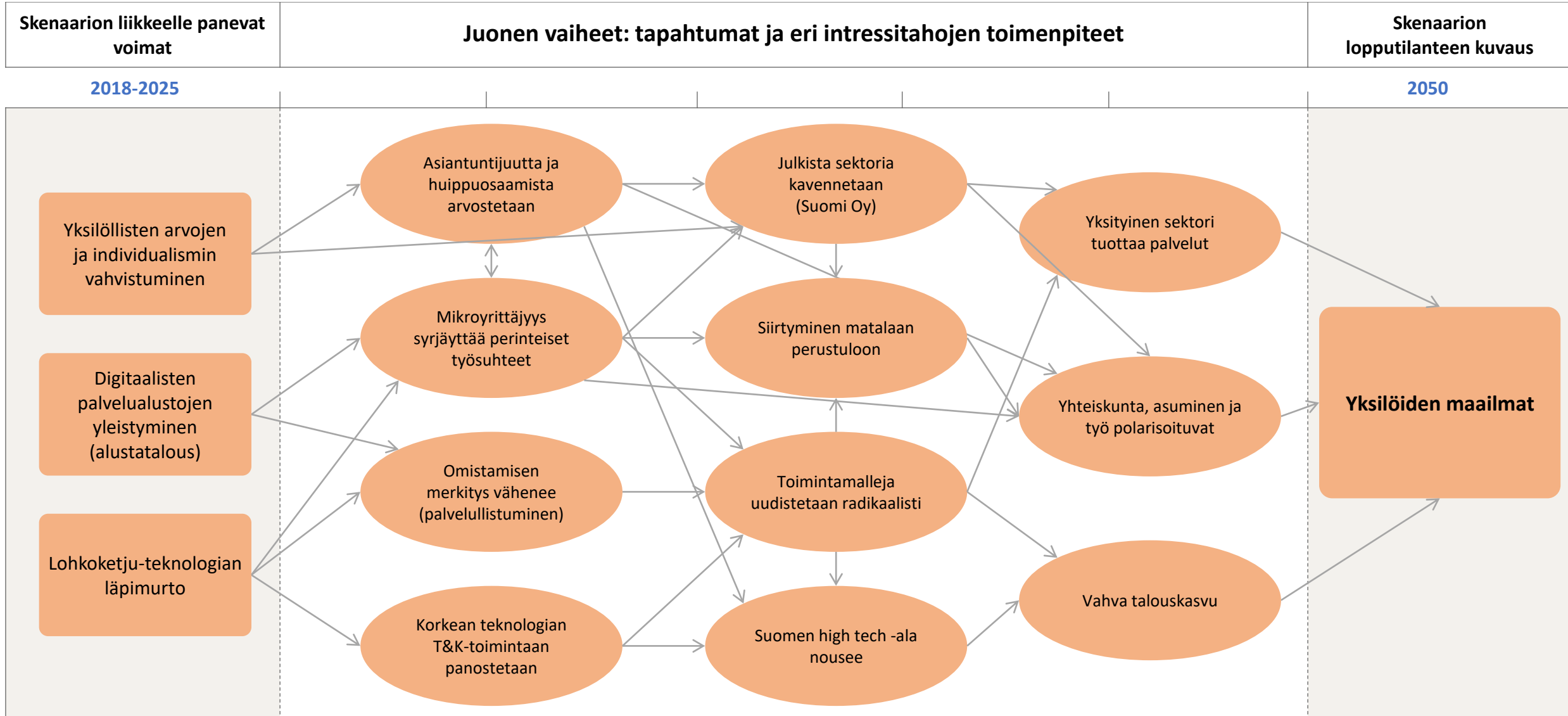

2. Yksilöiden maailmat

YHTEISKUNTA			TALOUS		TEKNOLOGIA	TYÖ JA ELINKEINOT		VÄESTÖ JA ASUMINEN		LIIKENNE JA MATKAILU	
Yhteis-kunnallinen sopiminen	Väestöliikkeet ja maahan-muutto	Euroopan Unionin kehitys	Suomen kansantalous	Julkisten palveluiden rahoitus	Datan avoimuus, luotettavuus ja turvallisuus	Osaaminen ja työn muutos	Suomen biotalouden kehitys	Alue- ja yhdyskunta-rakenne	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen edellytykset	Saavutet-tavuus, liikkuminen ja logistiikka	Suomen matkailun kehityssuunnat
Kansainvälisiä sopimuksia	Resurssi-niukkuus ja kansojen vaellus	Taloudellinen vastaisku	Mukaan maailman-talouden kasvuun	Perinteinen julkisvetoinen rahoitusmalli	Avointa ja julkista dataa	Perinteinen palkkatyö pitää pintansa	Luontoarvot korostuvat	Pääkaupunki-seutu kansainvälisenä metropolina	Yhteiskunta huolehtii hyvinvoinnista	Älykäs liikenne-verkosto	Virtuaalielämykset ja luonnosta vieraantuminen
Blokkiutumista ja kahdenvälisiä sopimuksia	Kriisien rauhoittuminen ja Aasia-lähtöinen maastamuutto	Federalisaatio ja liittovaltiokehitys	Uusia aloja ja toimintamalleja	Maakunnilla verotusoikeus	Data harvojen käsissä	Alustatalous luo freelancereita ja mikroyrittäjiä	Biobuumi ja raaka-ainepula	Suurten kasvukeskusten verkosto	Personoitu ja omaehtoinen terveydenhoito	Yhteydet muihin metropoleihin	Paikallisia alustoja ja yksilöllisiä matkailu-kokemuksia
Yritysten ja koneiden ylikansallinen valtakausi	Tasainen maahanmuutto länsimaihin elintason perässä	Häilyvää harmoniaa	Reformien kautta kilpailukykyä	Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa	Yksilövetoinen tiedonhallinta	Robotisaation aika ja kilpailu huippu-osajista	Blokkiutuneet biomarkkinat	Moni-keskuksinen alueen vahvuuksiin perustuva rakenne	Terveysdataa ja tekoälyn tekemiä päätöksiä	Sähköistä liikkumista	Erikoistuvat teema-alueet ja yhteisöllinen luontomatkailu
Yhteisöjen renessanssi	Maahan-muuton virrat kääntyvät uusiin nouseviin talouksiin	Euroalueen hautajaiset	Uudistumis-kyvyttömyys ja nollakasvu	Yksilöiltä kerättävät käyttömaksut ja vakuutukset	Kyberhyökkäykset kasvattavat suojoitoimia	Yhteisöllistä tekemistä työ ja vapaa-aika sekoittuen	Hajautunut pientuotanto	Pienet kylämäiset yhdyskunnat	Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja ennaltaehkäisy	Tiukka taloustilanne ohjaa liikkumista	Matkailun rajoittaminen ja turvattomuus
Yksilöiden väliset sopimukset lohkoketjun avulla		EU:sta alueiden allianssiin	Syvä lama ja uudet innovaatiot	Arvoyhteisöjen rooli korostuu	Totuuden jälkeinen aikakausi		Kiinalaiset dominoivat		Suuria sosiaalisia ja alueellisia eroja	Uudet teknologiat vähentävät liikkumistarvetta	Ympäristötietoista vapaata liikkumista EU:n sisällä

Skenaarion syy-seuraussuhteet

2. Yksilöiden maailmat

Skenaarion kuvaus

2. Yksilöiden maailmat

Yksilöiden ja asiantuntijoiden yhteiskunnallinen rooli korostuu

Yksilöiden välinen sopiminen ja kaupankäynti muuttaa radikaalisti valtioiden ja suurten organisaatioiden roolia. Lohkoketjutyylisen teknologioiden avulla sopimuksia pystytään toteuttamaan ja varmentamaan entistä enemmän yksilötasolla. Hajautettu verkko haastaa suuret välikätenä toimivat teknologiajätit ja yksilöiden muodostamien ylikansallisten yhteisöjen rooli kasvaa.

Länsimaihin suuntautuva maahanmuutto maltillistuu kansainvälisten konfliktien laantuessa. Luottamus Euroopan Unionin sisäiseen yhteistyöhön kasvaa ja se lähtee uuteen nosteeseen positiivisen talouskehityksen tukemana.

EU kasvattaa vaikutusvaltaansa myös jäsenmaiden aiemmin omassa ohjauksessa olleiden maahanmuutto- ja työpolitiikan saralla. EU:n maineen ja talouden kohentuessa euroalue laajenee.

Vahvan talouskasvun aika Euroopassa ja Suomessa

Suomen talous kasvaa EU:n positiivisen talouskehityksen tukemana. Digitalisaatiokehitys johtaa uusien alojen nousuun ja Suomen tunnettuus digiosaajien maana kasvaa (ml. terveysteknologia). Yksityisen ja julkisen sektorin toimintamalleja uudistetaan ja yhteiskunta sopeutuu nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön.

Julkisia palveluita rahoitetaan yhä enemmän yksilöiltä perittävillä maksuilla ja käyttöön perustuvat maksut yleistyvät (esim. tietullit). Julkisen infrastruktuurin ja peruspalveluiden käyttöä mitataan entistä tarkemmin kehittyneen teknologian avulla. Kehityksen seurauksena yksilöiden ottamat vakuutukset ja erilaiset joukkorahoitusratkaisut lisääntyvät. Yksilön vapaus ja vastuu korostuvat.

Uudet teknologiat mullistavat arvoketjuja ja kuluttamista

Yksilöt aktivoituvat datansa omistajina ja panostavat entistä enemmän yksityisyytensä suojaamiseen. Yksittäisten ihmisten omistajuutta omaan dataansa vahvistetaan myös lainsäädännöllä. Lohkoketjuteknologia yleistyy tietovarantojen suojaamisessa ja tiedonhallinnan ympärille syntyy uudenlaisia palveluja. Henkilödatan arvo tunnistetaan ja sillä käydään kauppaa yksilöiden ja organisaatioiden välillä.

Skenaarion kuvaus

2. Yksilöiden maailmat

Palvelullistuminen ja alustatalous muuttavat työn tekemistä

Palvelullistuminen kiihtyy ja alusta- ja keikkatalous syrjäyttää monet perinteiset työsuhteet työn teettämisen tapana. Mikroyrittäjyys yleistyy ja toimeentulo pilkkoutuu digitaalisten alustojen muodostaessa projektiluontoisten tehtävien markkinapaikkoja. Työn muutokseen vastataan ottamalla käyttöön yleinen perustulo ja siirtämällä verotusta transaktioiden ja pääomavirtojen verottamiseen. Myös perintö- ja varallisuusveroa korotetaan polarisaation ehkäisemiseksi.

Suomen vienti biotalouden alalla lisääntyy biopohjaisten tuotteiden kysynnän kasvaessa globaalisti. Myös Keski-Suomessa tehdään merkittäviä investointeja metsäintegraattien ympärille ja alan työvoiman tarve alueella kasvaa. Kilpailun lisääntyessä puun hinta nousee ja raaka-aineesta tulee lopulta jopa pulaa. Vanhimmat tehtaot eivät kykene kilpailemaan puutavaran hankinnasta ja koneita joudutaan sulkemaan.

Väestö keskittyy pääkaupunkiseudulle ja yksilön vastuu korostuu

Väestönkasvu keskittyy vahvasti pääkaupunkiseudulle. Asumiskustannukset Keski-Suomessa laskevat samalla kun Helsingin metropolialueen imu kasvaa. Julkisen ohjauksen ja aluepolitiikan roolia vähennetään ja markkinat ohjaavat alueiden ja infrastruktuurin kehittämistä. Maakuntaan syntyy erikoistuneita ja hintatasoltaan eriytyneitä alueita.

Myös terveydenhuolto kuluttajistuu ja itse- ja etähoito yleistyvät merkittävästi teknologiakehityksen siivittämänä. Oma terveydentilaa mitataan ja monitoroidaan yleisesti ja tietoa myydään esim. vakuutusyhtiöille. Yksilöt ovat aiempaa enemmän vastuussa omasta terveydestään, mikä eriarvoistaa väestöä entisestään.

Liike-elämä sanelee liikenteen kehittämistä ja matkailu yksilöllistyy

Talouden kasvaessa Suomessa investoidaan voimakkaasti kaupunkiseutujen välisiin yhteyksiin, elinkeinoelämän raaka-aine- ja tavarakuljetusten edellytyksiin sekä kansainvälisen kaupan logistiikan tarpeisiin. Suomi on yhdistetty kiinteämmin muihin Pohjoismaiden pääkaupunkeihin ja Eurooppaan. Maaseutujen liikenneyhteydet heikkenevät samalla, kun väestöä muuttaa kaupunkiseuduille. Julkisen rahoituksen keventyessä tienkäyttömaksut yleistyvät.

Matkailun osalta paikalliset alustat ja itsepalvelu korostuvat. Henkilödatan käyttö mahdollistaa matkailupalveluiden räätälöinnin ja ihmiset arvostavat entistä yksilöidymiä kokemuksia.

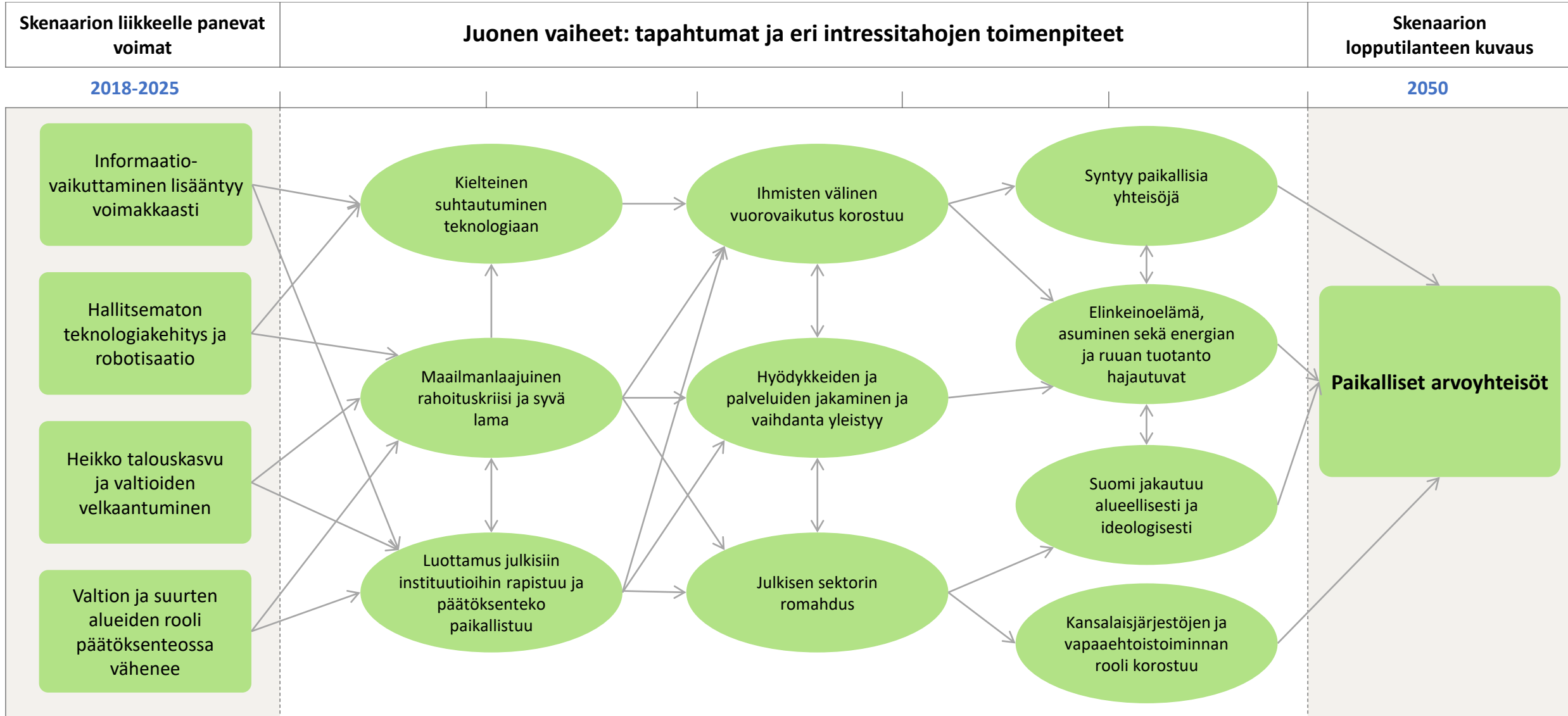

3. Paikalliset arvoyhteisöt

YHTEISKUNTA			TALOUS		TEKNOLOGIA	TYÖ JA ELINKEINOT		VÄESTÖ JA ASUMINEN		LIIKENNE JA MATKAILU	
Yhteis-kunnallinen sopiminen	Väestöliikkeet ja maahan-muutto	Euroopan Unionin kehitys	Suomen kansantalous	Julkisten palveluiden rahoitus	Datan avoimuus, luotettavuus ja turvallisuus	Osaaminen ja työn muutos	Suomen biotalouden kehitys	Alue- ja yhdyskunta-rakenne	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen edellytykset	Saavutet-tavuus, liikkuminen ja logistiikka	Suomen matkailun kehityssuunnat
Kansainvälisiä sopimuksia	Resurssi-niukkuus ja kansojen vaellus	Taloudellinen vastaisku	Mukaan maailman-talouden kasvuun	Perinteinen julkisvetoinen rahoitusmalli	Avointa ja julkista dataa	Perinteinen palkkatyö pitää pintansa	Luontoarvot korostuvat	Pääkaupunki-seutu kansainvälisenä metropolina	Yhteiskunta huolehtii hyvinvoinnista	Älykäs liikenne-verkosto	Virtuaalielämykset ja luonnosta vieraantuminen
Blokkiutumista ja kahdenvälisiä sopimuksia	Kriisien rauhoittuminen ja Aasia-lähtöinen maastamuutto	Federalisaatio ja liittovaltiokehitys	Uusia aloja ja toimintamalleja	Maakunnilla verotusoikeus	Data harvojen käsissä	Alustatalous luo freelancereita ja mikroyrittäjiä	Biobuumi ja raaka-ainepula	Suurten kasvukeskusten verkosto	Personoitu ja omaehtoinen terveydenhoito	Yhteydet muihin metropoleihin	Paikallisia alustoja ja yksilöllisiä matkailu-kokemuksia
Yritysten ja koneiden ylikansallinen valtakausi	Tasainen maahanmuutto länsimaihin elintason perässä	Häilyvää harmoniaa	Reformien kautta kilpailukykyä	Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa	Yksilövetoinen tiedonhallinta	Robotisaation aika ja kilpailu huippu-osajista	Blokkiutuneet biomarkkinat	Moni-keskuksinen alueen vahvuuksiin perustuva rakenne	Terveysdataa ja tekoälyn tekemiä päätöksiä	Sähköistä liikkumista	Erikoistuvat teema-alueet ja yhteisöllinen luontomatkailu
Yhteisöjen renessanssi	Maahan-muuton virrat kääntyvät uusiin nouseviin talouksiin	Euroalueen hautajaiset	Uudistumis-kyvyttömyys ja nollakasvu	Yksilöiltä kerättävät käyttömaksut ja vakuutukset	Kyberhyökkäykset kasvattavat suojoitoimia	Yhteisöllistä tekemistä työ ja vapaa-aika sekoittuen	Hajautunut pientuotanto	Pienet kylämäiset yhdyskunnat	Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja ennaltaehkäisy	Tiukka taloustilanne ohjaa liikkumista	Matkailun rajoittaminen ja turvattomuus
Yksilöiden väliset sopimukset lohkoketjun avulla		EU:sta alueiden allianssiin	Syvä lama ja uudet innovaatiot	Arvoyhteisöjen rooli korostuu	Totuuden jälkeinen aikakausi		Kiinalaiset dominoivat		Suuria sosiaalisia ja alueellisia eroja	Uudet teknologiat vähentävät liikkumistarvetta	Ympäristötietoista vapaata liikkumista EU:n sisällä

Skenaarion syy-seuraussuhteet

3. Paikalliset arvoyhteisöt

Skenaarion kuvaus

3. Paikalliset arvoyhteisöt

Yhteiskunnallinen päätöksenteko paikallistuu

Kasvava informaatiovaikuttaminen ja hallitsematon teknologiakehitys vähentää radikaalisti kansalaisten luottamusta julkisiin instituutioihin ja yrityksiin. Yhteiskunnallinen sopiminen paikallistuu ja uudentyypinen yhteisömalli mahdollistuu teknologiakehityksen ja hajautuneen rakenteen myötä. Valtioiden ja suurten alueiden rooli päätöksenteossa vähenee pienten kyläyhteisöjen uudelleen syntyessä.

Päätöksenteon siirtyessä yhä vahvemmin eri kokoisille alueellisille yhteisöille, EU:n legitimizeettiä kyseenalaistetaan ja sen ohjausvoima on maltillinen. Monien valtioiden sisällä alueiden väliset taloudelliset ja kulttuurilliset eroavuudet vahvistuvat. Suoraa kansanvaltaa lisätään alueellisilla kansanäänestyksillä ja uusilla digitaalisilla toimintamalleilla.

Maailmanlaajuinen rahoituskriisi koettelee hyvinvointivaltiota

Informaatiovaikuttamisesta johtuva luottamuspulla, uudet virtuaaliset valuutat ja automaation aiheuttama massatyöttömyys kaatavat kansainvälisen rahoitusjärjestelmän. Heikko talouskehitys sekä maamme korkea velkaantumistaso vievät Suomen syvään lamaan ja mahdollisuus tuottaa julkisrahoitteisia palveluja romahtaa. Niukkuus luo kuitenkin uusia innovaatioita ja degrowth-tyyppinen ajattelu saa jalansijaa; pääoman ja materian ei enää nähdä olevan hyvinvoinnin merkkejä, vaan sosiaaliset suhteet, tiivis yhteisö ja yhteiset arvot näyttäytyvät niitä tavoiteltavampana.

Julkista sääntelyä puretaan ja paikalliset ratkaisut sallitaan. Verorahoitteisten palvelujen tuotanto supistuu ja yhteiskunnan peruspalvelujen rahoitus perustuu osittain kolmannen sektorin yksityisiltä toimijoilta saamaan rahoitukseen. Vapaaehtoinen toiminta, vaihdanta ja palveluiden jakaminen lisääntyvät.

Datan rooli päätöksenteossa kyseenalaistetaan

Ihmisten luottamus julkisiin instituutioihin ja yrityksiin heikkenee esimerkiksi kasvaneen informaatiovaikuttamisen, datavarantojen korruptoinnin ja hallitsemattoman teknologiakehityksen vuoksi. Dataan perustuvat päätökset ja ratkaisut kyseenalaistetaan ja henkilökohtaiset kokemukset ja vuorovaikutus korostuvat. Arvoyhteisöjen rooli vahvistuu ihmisten turvautuessa ensisijaisesti omiin sosiaalisiin verkostoihinsa. Samalla ääriajattelu voimistuu ja objektiiviset faktat menettävät merkitystään. Erimielisyydet ja konfliktit ryhmien välillä lisääntyvät.

Skenaarion kuvaus

3. Paikalliset arvoyhteisöt

Automatisaatiokehitys johtaa yhteisölliseen työn tekemiseen

Automaation kehitys kiihtyy ja työvoiman tarve vähenee kaikilla toimialoilla. Perinteisen palkkatyön sijasta työ koostuu pääosin ihmisistä muodostuvan verkoston välisistä kollektiivisista palveluksista ja yhteisestä tekemisestä. Ero vapaa-aikaan on häilyvä. Merkityksellinen tekeminen ja yhteisöön sopeutuminen korostuu yhteiskuntarauhaa ylläpidettäessä.

Laman myötä biotaloustuotteiden hinta putoaa ja monet toimijat joutuvat lopettamaan toimintansa. Metsäpohjaisen energian kysyntä kuitenkin kasvaa, kun epävarmassa tilanteessa päätetään panostaa energian hajautuneeseen pientuotantoon. Lähellä tuotettua ruokaa ja perustuotteita arvostetaan, mikä lisää paikallistuotannon kysyntää.

Yhteisöllisyys korostuu asumisessa ja kuluttamisessa

Väestön arvot muuttuvat ja yhteisöllisyys korostuu myös aluerakenteessa. Suomeen muodostuu pieniä kylämäisiä yhdyskuntia, joita lähituotannon kasvu ja kehittyneet energian pientuotannon ratkaisut tukevat. Alueet eriytyvät ja kaupungistumiskehitys hidastuu. Rakentamisessa sallitaan vapaat ratkaisut ja asumismuodot ja -yhteisöt erilaistuvat.

Kansalaisten hyvinvointi- ja terveyserot kasvavat. Terveyspalveluja tarjoavat yhä useammin yhteisöjen omat lääkärit sekä luonnonmukaisuutta korostavat naturopaatit ja perinteiset kansanparantajat. Informaatiovaikuttamisen seurauksena lääke- ja rokotevastaisuus yleistyy. Taloudellisten mahdollisuuksien lisäksi arvot ohjaavat terveysvalintoja ja hyvinvointi on yhä riippuvaisempaa yhteisön keskinäisestä huolenpidosta. Alueiden välille syntyy suuria terveyseroja.

Liikkumis- ja kuljetustarpeet vähenevät työn muutoksen myötä

Yhteiskunnan ja elinkeinoelämän paikallistuminen vähentää ihmisten ja tavaroiden liikkumisen merkitystä. Virtuaalitapaamiset, 3D-tulostaminen ja muut lähituotannon mahdollistavat teknologiset ratkaisut yleistyvät. Vastuullisuus ja ympäristöystävällisyys korostuvat ja vähentyneet liikkumistarpeet hoidetaan päästöttömillä pienkulkuneuvoilla. Ajoneuvojen yhteiskäyttö ja kollektiivinen liikkuminen lisääntyy.

Matkailun osalta pääpaino on luontomatkailussa ja voimakkaasti erikoistuvissa teema-alueissa. Ihmiset matkustavat tietynlaisten arvojen ympärille rakentuneiden yhteisöjen ja yhteisen tekemisen perässä. Tilojen yhteiskäyttö ja hyvinvointimatkailu lisääntyvät.

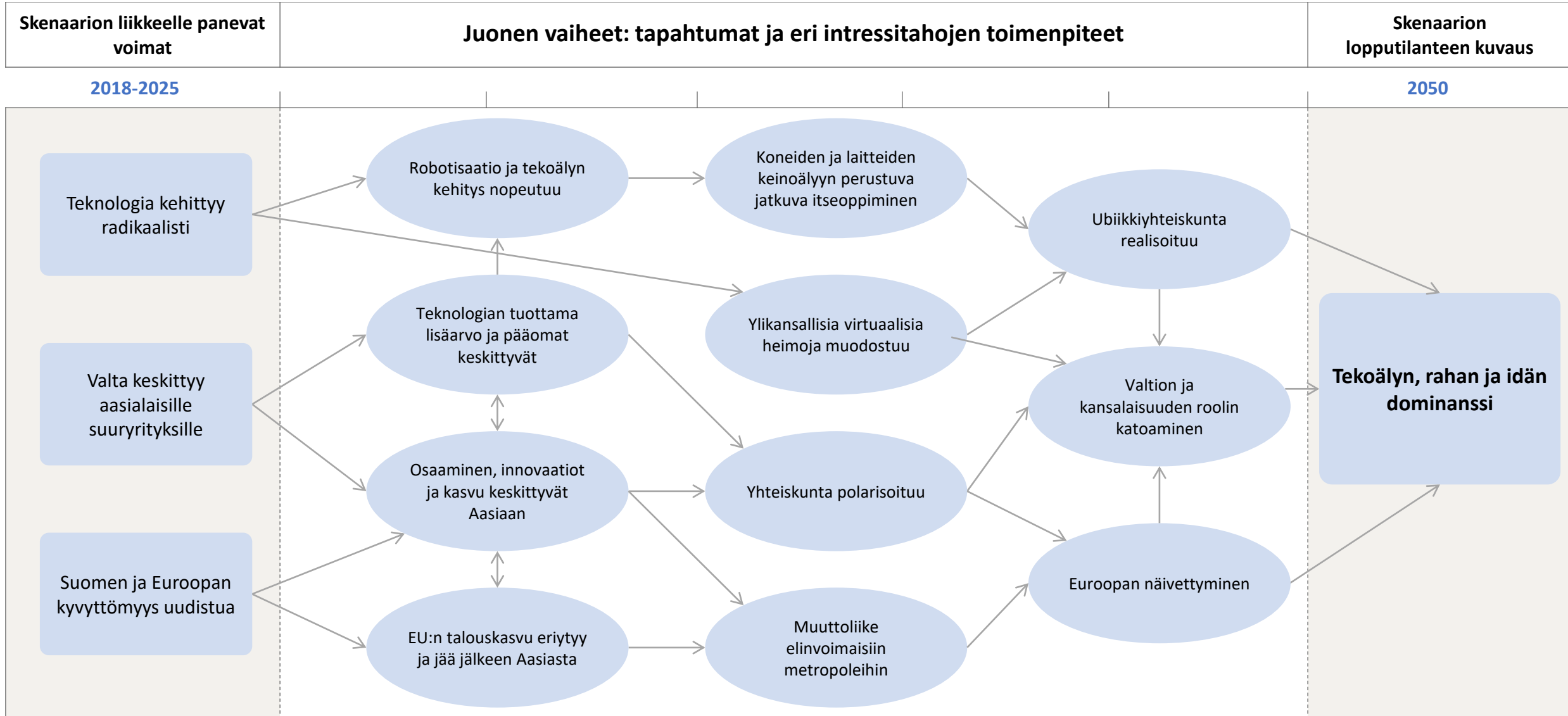

4. Tekoälyn, rahan ja idän dominanssi

YHTEISKUNTA			TALOUS		TEKNOLOGIA	TYÖ JA ELINKEINOT		VÄESTÖ JA ASUMINEN		LIIKENNE JA MATKAILU	
Yhteis-kunnallinen sopiminen	Väestöliikkeet ja maahan-muutto	Euroopan Unionin kehitys	Suomen kansantalous	Julkisten palveluiden rahoitus	Datan avoimuus, luotettavuus ja turvallisuus	Osaaminen ja työn muutos	Suomen biotalouden kehitys	Alue- ja yhdyskunta-rakenne	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen edellytykset	Saavutet-tavuus, liikkuminen ja logistiikka	Suomen matkailun kehityssuunnat
Kansainvälisiä sopimuksia	Resurssi-niukkuus ja kansojen vaellus	Taloudellinen vastaisku	Mukaan maailman-talouden kasvuun	Perinteinen julkisvetoinen rahoitusmalli	Avointa ja julkista dataa	Perinteinen palkkatyö pitää pintansa	Luontoarvot korostuvat	Pääkaupunki-seutu kansainvälisenä metropolina	Yhteiskunta huolehtii hyvinvoinnista	Älykäs liikenne-verkosto	Virtuaalielämykset ja luonnosta vieraantuminen
Blokkiutumista ja kahdenvälisiä sopimuksia	Kriisien rauhoittuminen ja Aasia-lähtöinen maastamuutto	Federalisaatio ja liittovaltiokehitys	Uusia aloja ja toimintamalleja	Maakunnilla verotusoikeus	Data harvojen käsissä	Alustatalous luo freelancereita ja mikroyrittäjiä	Biobuumi ja raaka-ainepula	Suurten kasvukeskusten verkosto	Personoitu ja omaehtoinen terveydenhoito	Yhteydet muihin metropoleihin	Paikallisia alustoja ja yksilöllisiä matkailu-kokemuksia
Yritysten ja koneiden ylikansallinen valtakausi	Tasainen maahanmuutto länsimaihin elintason perässä	Häilyvää harmoniaa	Reformien kautta kilpailukykyä	Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa	Yksilövetoinen tiedonhallinta	Robotisaation aika ja kilpailu huippu-osajista	Blokkiutuneet biomarkkinat	Moni-keskuksinen alueen vahvuuksiin perustuva rakenne	Terveysdataa ja tekoälyn tekemiä päätöksiä	Sähköistä liikkumista	Erikoistuvat teema-alueet ja yhteisöllinen luontomatkailu
Yhteisöjen renessanssi	Maahan-muuton virrat kääntyvät uusiin nouseviin talouksiin	Euroalueen hautajaiset	Uudistumis-kyvyttömyys ja nollakasvu	Yksilöiltä kerättävät käyttömaksut ja vakuutukset	Kyberhyökkäykset kasvattavat suojoitoimia	Yhteisöllistä tekemistä työ ja vapaa-aika sekoittuen	Hajautunut pientuotanto	Pienet kylämäiset yhdyskunnat	Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja ennaltaehkäisy	Tiukka taloustilanne ohjaa liikkumista	Matkailun rajoittaminen ja turvattomuus
Yksilöiden väliset sopimukset lohkoketjun avulla		EU:sta alueiden allianssiin	Syvä lama ja uudet innovaatiot	Arvoyhteisöjen rooli korostuu	Totuuden jälkeinen aikakausi		Kiinalaiset dominoivat		Suuria sosiaalisia ja alueellisia eroja	Uudet teknologiat vähentävät liikkumistarvetta	Ympäristötietoista vapaata liikkumista EU:n sisällä

Skenaarion syy-seuraussuhteet

4. Tekoälyn, rahan ja idän dominanssi

Skenaarion kuvaus

4. Tekoälyn, rahan ja idän dominanssi

Älykkäät koneet ja kiinalaisyrietykset vallan keskiössä

Raaka-aineiden arvon nousu vahvistaa Aasian talouksien kilpailukykyä entisestään. Data keskittyy kiinalaisten suuryritysten käsiin (mm. Tencent, Baidu, Alibaba), jotka levittäytyvät myös länsimaihin. Kiinalaisrahoitteiset sijoitukset ja strategiset omistukset länsimaissa lisääntyvät. Länsimainen arvomaailma ja demokraattinen yhteiskuntamalli kyseenalaistetaan. Alueellisia yhteenliittymiä syntyy vauraampien ja teknologiakehityksen eturintamassa olevien valtioiden ja suurkaupunkien välille, mikä heikentää EU:n ohjausvoimaa. Suomi toimii porttina idän ja lännen välillä.

Globaalit monialaiset teknologiayritykset vahvistavat asemiaan informaation omistajina, (esim. kiinalaisten alustatalousyritysten synergiaedut suurten datamäärien yhdistämisestä palvelukokonaisuuksiksi) ja yksilöiden vaikutusvalta henkilökohtaisen tiedon hallintaan heikkenee. Puolueettoman ja puhtaasti datasta jalostetun tiedon sekä itseään jatkuvasti kehittävän tekoälyn avulla ohjataan pitkälti myös yhteiskunnallista päätöksentekoa. Yritysten valta, virtuaaliset yhteisöt ja e-kansalaisuudet vähentävät valtion ja perinteisen kansalaisuuden merkitystä

Uudistuskyyttömyys rapauttaa Suomen taloutta ja yhteiskunnan palvelut yksityistyvät

Suomen kansantalous ei pysty uudistumaan riittävän nopeasti eikä tarvittavia uudistuksia ei saada aikaiseksi poliittisen yhteisymmärryksen puutteessa. Talouskasvu jatkuu nollan tuntumassa ja investoinnit vähenevät. Työllisyystilanne heikkenee koko maassa ja osaavaa työvoimaa muuttaa työn perässä elinvoimaisempiin Aasian metropoleihin.

Veropohja kutistuu eikä julkinen sektori kykene ylläpitämään nykyisenkaltaista palvelutasoa. Yksityiset toimijat toteuttavat suuressa määrin julkishallinnon suunnittelemlia palveluita. Kaupunkien ja kasvukeskusten ulkopuolella palvelutaso heikkenee palveluiden keskittyessä kustannussyistä väestömäärältään merkittävimmille alueille.

Koneiden aika ja ubiikkiyhteiskunta ovat todellisuutta

Verkkoon kytkeytyneet tuotteet, laitteet ja IT-ratkaisut luovat reaaliaikaisen digitaalisen ekosysteemin. Ubiikki-yhteiskunta realisoituu ja teknologia sulautuu koteihin, ihmisiin, ympäristöön ja kuluttamiseen. Yhä suurempi osa sekä organisaatioista että yksilöistä jää nopean teknologiakehityksen vauhdista, ja datan hyödyntämiseen liittyvä osaaminen kumuloituu entistä harvemmalle joukolle. Pienempien yritysten ja valtioiden on vaikeaa toimia ilman yhteistyötä kiinalaisten teknologiajättien kanssa, jotka toimivat valtavien datamäärien portinvartijoina.

Skenaarion kuvaus

4. Tekoälyn, rahan ja idän dominanssi

Robotisaation aikakaudella kilpaillaan erikoistuneista huippuosaajista

Älykkäät koneet ja järjestelmät korvaavat nopeasti ihmiset niin perinteisissä tuotanto- kuin asiantuntijatehtävissä. Työvoiman hinnan merkitys laskee ja tuotantoa palautetaan kotimaihin ("bot-shoring"). Työtä ostetaan yksittäisinä suorituksina silloin, kun robotit eivät osaa sitä tehdä tai jos ihmistyö on edullisempaa. Hypertuottava ja globaalisti toimiva asiantuntijaeliitti tuottaa suurimman osan taloudellisesta arvosta ja työmarkkinoilla kilpaillaan erikoistuneista huippuosaajista. Teknologian tuottama lisäarvo ja pääomat keskittyvät erityisesti aasialaisille suuryrityksille ja tuloerot kasvavat huimasti.

Heikon taloustilanteen myötä suomalainen biotalous ei ole tuottavaa. Tehtaita ja patenteja myydään kiinalaissomisteisille yrityksille ja alan päätöksenteko karkaa pois Suomesta. Aasian maat kasvattavat myös omistuspohjaansa Suomessa ostamalla metsä- ja peltoalueita vähäväkisiltä alueilta. Paikallinen elintarviketuotanto heikkenee ja markkinoilla jyräävät globaalit yritykset.

Suomen sisällä ihmiset pakkautuvat pääkaupunkiseudulle ja eriarvoisuus lisääntyy

Suurkaupunkien välinen kilpailu kiihtyy ja metropolien merkitys kasvaa globaalisti. Suomessa väestö pakkautuu pääkaupunkiseudulle, missä mahdollisuuksia on muita alueita enemmän. Julkishallinnon keventämiseksi kuntien määrää on jatkuvasti vähennetty ja lopulta alueiden kehittäminen jätetään markkinoiden hoidettavaksi. Julkisen ohjauksen puute johtaa eriarvoistumiseen pääkaupunkiseudun ja muun Suomen välillä ja synnyttää aiempaa segregoituneempia alueita.

Julkisen sektorin rooli terveydenhuollossa vähenee merkittävästi ja julkiset terveyspalvelut kuihtuvat väestön edelleen ikääntyessä ja huoltosuhteen heikentyessä. Suuret terveys- ja hyvinvointiyritykset tarjoavat dataa ja geenitietoon perustuvia automatisoituja ja ennakoivia palveluita. Tekoälyratkaisut yleistyvät voimakkaasti ja fyysiset lääkärikäynnit vähenevät.

Tieto ohjaa liikkumista ja kuljettamista tehokkaasti

Suomessa panostetaan erityisesti digitaaliseen infrastruktuuriin ja yhteyksiin kansainvälisen liikenteen lentokentille. Kiinalaisrahoitteiset infrahankkeet yleistyvät ja Suomen tie-, raide- ja lentoyhteyksiä Aasiaan vahvistetaan. Liikkumismuotoja ja –välineitä optimoidaan tehokkaasti dataa hyödyntämällä ja autonominen liikenne ja jakelulogistiikka on arkipäivää.

Matkailussa korostuvat luontoelämysten sijaan entistä enemmän virtuaalitodellisuuden ja aistikokemusten tarjoamat kokemukset. Kansainvälinen matkailu suuntautuu erityisesti Aasiasta Eurooppaan ja Suomeen. Myös matkailussa liiketoimintaa dominoivat globaalit ketjut ja itsepalvelun ja automaation yleistyessä työvoiman tarve alalla vähenee merkittävästi.

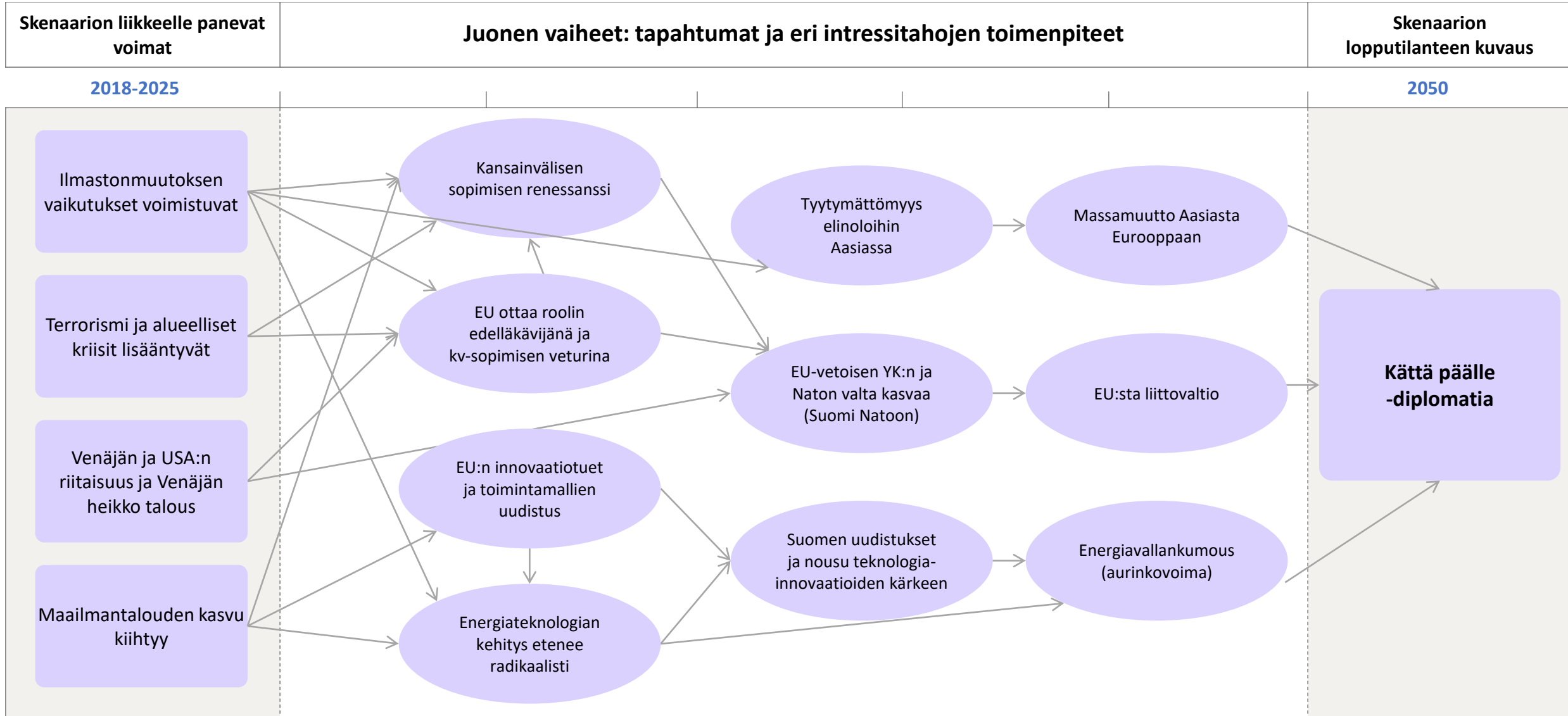

5. Kättä päälle -diplomatia

YHTEISKUNTA			TALOUS		TEKNOLOGIA	TYÖ JA ELINKEINOT		VÄESTÖ JA ASUMINEN		LIIKENNE JA MATKAILU	
Yhteis-kunnallinen sopiminen	Väestöliikkeet ja maahan-muutto	Euroopan Unionin kehitys	Suomen kansantalous	Julkisten palveluiden rahoitus	Datan avoimuus, luotettavuus ja turvallisuus	Osaaminen ja työn muutos	Suomen biotalouden kehitys	Alue- ja yhdyskunta-rakenne	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen edellytykset	Saavutet-tavuus, liikkuminen ja logistiikka	Suomen matkailun kehityssuunnat
Kansainvälisiä sopimuksia	Resurssi-niukkuus ja kansojen vaellus	Taloudellinen vastaisku	Mukaan maailman-talouden kasvuun	Perinteinen julkisvetoinen rahoitusmalli	Avointa ja julkista dataa	Perinteinen palkkatyö pitää pintansa	Luontoarvot korostuvat	Pääkaupunki-seutu kansainvälisenä metropolina	Yhteiskunta huolehtii hyvinvoinnista	Älykäs liikenne-verkosto	Virtuaalielämykset ja luonnosta vieraantuminen
Blokkiutumista ja kahdenvälisiä sopimuksia	Kriisien rauhoittuminen ja Aasia-lähtöinen maastamuutto	Federalisaatio ja liittovaltiokehitys	Uusia aloja ja toimintamalleja	Maakunnilla verotusoikeus	Data harvojen käsissä	Alustatalous luo freelancereita ja mikroyrittäjiä	Biobuumi ja raaka-ainepula	Suurten kasvukeskusten verkosto	Personoitu ja omaehtoinen terveydenhoito	Yhteydet muihin metropoleihin	Paikallisia alustoja ja yksilöllisiä matkailu-kokemuksia
Yritysten ja koneiden ylikansallinen valtakausi	Tasainen maahanmuutto länsimaihin elintason perässä	Häilyvää harmoniaa	Reformien kautta kilpailukykyä	Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa	Yksilövetoinen tiedonhallinta	Robotisaation aika ja kilpailu huippu-osajista	Blokkiutuneet biomarkkinat	Moni-keskuksinen alueen vahvuuksiin perustuva rakenne	Terveysdataa ja tekoälyn tekemiä päätöksiä	Sähköistä liikkumista	Erikoistuvat teema-alueet ja yhteisöllinen luontomatkailu
Yhteisöjen renessanssi	Maahan-muuton virrat kääntyvät uusiin nouseviin talouksiin	Euroalueen hautajaiset	Uudistumis-kyvyttömyys ja nollakasvu	Yksilöiltä kerättävät käyttömaksut ja vakuutukset	Kyberhyökkäykset kasvattavat suojoitoimia	Yhteisöllistä tekemistä työ ja vapaa-aika sekoittuen	Hajautunut pientuotanto	Pienet kylämäiset yhdyskunnat	Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja ennaltaehkäisy	Tiukka taloustilanne ohjaa liikkumista	Matkailun rajoittaminen ja turvattomuus
Yksilöiden väliset sopimukset lohkoketjun avulla		EU:sta alueiden allianssiin	Syvä lama ja uudet innovaatiot	Arvoyhteisöjen rooli korostuu	Totuuden jälkeinen aikakausi		Kiinalaiset dominoivat		Suuria sosiaalisia ja alueellisia eroja	Uudet teknologiat vähentävät liikkumistarvetta	Ympäristötietoista vapaata liikkumista EU:n sisällä

Skenaarion syy-seuraussuhteet

5. Kättä päälle -diplomatia

Skenaarion kuvaus

5. Kättä päälle -diplomatia

Kansainvälisten instituutioiden asema ja EU:n liittovaltiokehitys voimistuu

Alueellisten konfliktien, ilmastonmuutoksen ja pakolaiskriisin rauhoittamiseksi suurin osa valtioista suostuu kansainväliseen dialogiin. Laajoja kansainvälisiä sopimuksia saadaan solmittua mm. kauppapolitiikan, konfliktien, ilmastokysymysten ja datan käytön ympärillä, mikä rajoittaa suuryritysten valtaa. Globaali keskinäisriippuvuus vahvistuu, keskinäinen luottamus on korkea ja yhteisiin sopimuksiin sitoudutaan. Ilmasto- ja ympäristövaatimuksia kiristetään.

Taloustilanteen ja alueellisen turvallisuuden hoitaminen yhdistävät EU:n jäsenmaita ja liittovaltiokehitys syvenee. EU laajentaa vaikutusvaltaansa ja talouspoliittista ohjausta siirretään jäsenmailta Unionille. Demokraattinen ja ilmastoltaan puhdas Eurooppa ja Suomi houkuttelee myös suuria määriä työperäisiä maahanmuuttajia Aasiasta.

Suomi pystyy hyötymään maailmantalouden piristymisestä

Pitkään jatkuneen hitaan talouskasvun aika päättyy. Maailmantalous ja vienti nousevat erityisesti kehittyvien maiden nousevan keskiluokan vetäminä. Suomi pystyy tuottamaan ratkaisuja nouseviin vientialoihin, ja nousee uudelleen teknologiaosaamisestaan tunnistetuksi maaksi. Kunnianhimoiset ilmasto- ja ympäristövaatimukset pakottavat suomalaiset yritykset innovoimaan ja tehostamaan energiankulutuksen lisäksi myös raaka-aineiden käyttöä.

Vahva talouskasvu ja hyvät yhteydet Eurooppaan houkuttelevat myös globaaleja yrityksiä Suomeen.

Julkisten palveluiden tuottamiseen tarvittavat varat hankitaan perinteisesti verotuksen ja julkisen lainarahoituksen avulla. Merkittäviä ohjauskeinoja ja investointitukia osoitetaan cleantech-teknologian edistämiseen.

Varastointiteknologian kehitys johtaa energiavallankumoukseen

Ilmastonmuutoksen radikaalit vaikutukset ja tiukat ympäristövaatimukset ajavat energiateknologian nopeaa kehitystä. Kehittynyt energian varastointiteknologia ja erityisesti aurinkoenergian edullisuus johtaa hajautuneen pientuotannon voimakkaaseen yleistymiseen. Uusiutuvan energian hinta laskee ja sitä hyödynnetään täysmääräisesti liikkumisessa, lämmityksessä ja ruoantuotannossa.

Kansainvälisellä yhteistyöllä onnistutaan lieventämään kyberuhkia ja Euroopassa toimivat globaalit organisaatiot velvoitetaan avaamaan tietokantojaan ja rajapintojaan palveluntuotannon vahvistamiseksi ja kuluttajien suojaamiseksi. Yksilöt suhtautuvat luottavaisesti henkilötietojen hyödyntämiseen ja kansainvälinen digitaalisen etiikan sopimus solmitaan.

Skenaarion kuvaus

5. Kättä päälle -diplomatia

Avoin data luo mahdollisuuksia työlle ja elinkeinoelämälle

Julkisten ja yksityisten organisaatioiden tietojen ja rajapintojen avaaminen luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja murtaa toimialarakenteita. Etätyö, osa-aikatyö ja yrittäjämäiset työsuhteet lisääntyvät, mutta palkkatyö säilyy toimentulon lähteenä. Työtä koskeva sääntely ulotetaan myös itsensätyöllistämiseen ja muuhun työsuhteen ulkopuolella teetetävään työhön siten, että ulkoistaminen ei laske työn hintaa eikä siirrä työnantajan riskejä työntekijälle.

Biotalous osalta luontoarvot korostuvat ja metsien ja vesistöjen suojelua lisätään. EU-sääntelyllä rajoitetaan puun käyttöä, sahateollisuuden investoinnit vähenevät ja hakkuumäärät pienenevät. Edullisen aurinkoenergian myötä metsien käyttö energiantuotantoon vähenee radikaalisti. Kiertotalouden kehitys on nopeaa ja ympäristöystävällisyys korostuu tuotteiden ja palvelujen tuotannossa. Kotimainen ruuantuotanto on arvostettua ja kilpailukykyistä.

Hajautunut energiantuotanto ja maahanmuutto mahdollistaa monikeskuksisen aluerakenteen

Aasiasta nouseva maahanmuuttoaalto ja energian varastoinnin vallankumous mahdollistaa aluerakenteen hajautumisen useiden alueiden vahvuuksiin perustuvien kasvukeskusten kesken. Pääkaupunkiseudun merkitys laskee. Maahanmuuton myötä myös Suomen ikärakenne muuttuu ja huoltosuhteen aiheuttamat ongelmat pienenevät. Keski-Suomesta tulee muuttovoittoinen ja Jyväskylän osaamiskeskittymä houkuttelee alueelle työvoimaa niin Suomesta kuin kansainvälisesti.

Terveydenhuollon osalta pääpaino on erityisesti sairauksien ennaltaehkäisyssä ja hyvinvoinnin edistämisessä. Kokonaisvaltaiset hyvinvointipalvelut yleistyvät ja terveyspalveluita haetaan yhä useammin myös muista EU-maista.

EU-tasoinen verkosto järjestää ihmisten ja tavaroiden sähköistä liikkumista

Poliittinen ohjaus ja akkuteknologian radikaali kehitys mahdollistaa sähköisen joukkoliikenteen täysimääräisen kehittämisen. Ihmisten ja tavaroiden liikkumista järjestää entistä vahvemmin EU-tasoinen verkosto. Suomessa panostetaan sen lisäksi erityisesti kasvukeskusten väliseen liikenteeseen sekä muihin ympäristöystävällisiin liikennemuotoihin. Myös yksityisten ja yhteiskäyttöön hankittujen sähköautojen määrä kasvaa nopeasti.

EU:n sisäinen matkailu lisääntyy voimakkaasti Unionin säädellessä sitä alueiden kantokyvyn mukaisesti ilmasto- ja luontonäkökulmaa painottaen. Suomen puhdas luonto, miellyttävä ilmasto ja turvallinen ympäristö houkuttelee entistä enemmän matkailijoita ja kansainväliset matkailijamäärät kasvavat merkittävästi.

Skenaarioille yhteiset trendit
ja jatkuvuudet

Keskeiset trendit ja jatkuvuudet

Vaikutukset ja toimenpiteet (1/3)

TRENDI	KUVAUS	VAIKUTUKSET	TOIMENPITEET
 Väestön ikääntyminen	• Eliniän odote nousee eikä väestön syntyvydessä ole odotettavissa merkittävää muutosta lähiaikoina. • Eläkeikäisten osuus väestöstä kasvaa voimakkaasti samaan aikaan kuin työikäinen väestö vähenee. Työikäisten osuus vaihtelee kunnittain noin 50 %:sta 70 %iin.	• Taloudellisen huoltosuhteen aiheuttamat ongelmat • Ikääntyvä väestö yhä suurempi ja tärkeämpi asiakassegmentti sekä yhteiskunnan toimintaan aktiivisesti osallistuva joukko (~superseniorit) • Ikääntyvien kuntalaisten palvelutarpeiden lisääntyminen • Maahanmuutto	• Hyvinvointi- ja terveysteknologian luomien mahdollisuuksien hyödyntäminen • Ikääntyvien henkilöiden osallistaminen palveluiden yhteiskehittämiseen ja laajemminkin yhteiskuntaan • Omaehtoisen toiminnan tukeminen
 Kaupungistuminen	• Suomessa kaupungistumista kiihdyttävät myös rakennemuutosten aiheuttama työmarkkinoiden turbulenssi ja lisääntyvä maahanmuutto. • Yli 70 % suomalaisista asuu 30 minuutin aikaetäisyydellä maakuntien keskuskaupungeista.	• Seutujen keskinäinen kilpailu osaajista, asukkaista ja yrityksistä lisääntyy • Ihmisten elintapojen muutokset • Lisääntyvät vaatimukset (eko)tehokkaalle yhdyskunta- ja liikennesuunnittelulle • Reuna-alueiden huolestuttava tulevaisuus • Luonnon ja hiljaisuuden merkityksen korostuminen • Kaivostoiminnan, biotalouden ja matkailun mahdollisuudet maaseudulla • Ruokaturva, ruokahuollon järjestäminen	• ”Smart City”-ratkaisut ekotehokkuuden ja elämänlaadun parantamiseen • Yhdyskunnan toimintojen ja rakenteiden sekoittumisen tukeminen • Luonnon virkistyskäyttöön ja lähimatkailuun panostaminen → hiljaisuuden ja rauhoittumisen ratkaisut kaupunkilaisille • Monipaikkaisuuden mahdollistaminen • Toimivista tietoliikenneyhteyksistä ja tieverkosta huolehtiminen
 Ilmastomuutos ja resurssiniukkuus	• Ilmasto lämpenee väestön tuottaessa yhä enemmän hiilidioksidipäästöjä ilmakehään. Tulvat, rankkasateet ja helleaallot yleistyvät. • Kriittiset luonnonresurssit, kuten puhdas vesi ja ilma, viljelyskelpoinen maa ja erilaiset mineraalit, niukkenevat kulutuksen kasvaessa.	• Ilmastomuutoksen vaikutukset maankäyttöön, rakentamiseen, energiantuotantoon, liikenteeseen ja yhdyskuntahuoltoon jne. • Ilmastositomusten toimeenpano ja päästövähennykset • Vaikutukset ruokahuoltoon • Tulee näkymään ihmisten elämässä varautumisena	• Terveellisen ja turvallisen elinympäristön ylläpitäminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen • Kiertotalouden ja resurssitehokkuuden edistäminen ja liike-elämän ratkaisut • Vähäpäästöisen ja uusiutuvan energiantuotannon / -murroksen tukeminen • Puhtaan veden ja hengitysilman hyödyntäminen vetovoimatekijänä • Kulutuskäyttäytymiseen vaikuttaminen
 Globalisaatio ja verkostotalous	• Globaali keskinäisriippuvuus tiivistyy ja maailman ihmisten ja alueiden välinen vuorovaikutus lisääntyy. • Työ, pääoma, ideat ja resurssit liikkuvat yhä helpommin nopeammin yli rajojen. • Taloudet kietoutuvat toisiinsa kaupan, investointien ja finanssijärjestelmien kautta.	• Paikallisten näkökulmien ja tarpeiden hälveneminen • Talouden nopeat ja laajavaikuttavat muutokset	• Kaupallisten toimijoiden houkuttelu ja elinvoiman lisääminen • Hankinta- ja kilpailutusosaamisen kehittäminen • Monikulttuurinen osaaminen, kulttuurituntemus

Keskeiset trendit ja jatkuvuudet

Vaikutukset ja toimenpiteet (2/3)

TRENDI	Teknologiakehitys ja digitalisaatio	Työn murros	Palvelullistuminen ja alustatalous	Työvoiman liikkuminen ja monikulttuurisuus
KUVAUS	- Teknologiakehityksen vauhti kiihtyy. - Tiedon määrä kasvaa ja sen siirron ja käsittelyn kustannukset halpenevat. - Tekoäly, robotiikka, esineiden internet ja muut uudet innovaatiot valtavirtaistuvat ja muuttavat yritysten, julkisten organisaatioiden sekä yhteiskuntien toimintatapoja ja ansaintalogiikoita.	- Robotisaatio, keinoäly ja uudet teknologiat ja muovaavat eri aloja teollisuudesta hoivaan ja tietotyöhön. - Työn tekeminen yksilöllistyy ja säännöllisestä palkkatyöstä tulee yhä enemmän useista lähteistä kerättävää toimeentuloa. - Yksinyrittäjien määrä kasvaa.	- Palvelullistuminen sekä tiedon demokratisoituminen ja läpinäkyvyys ovat vauhdittaneet digitaalisten joukko-alustojen yleistymistä (Airbnb, Uber jne.) - Suomalaisessa mittakaavassa alustoja on syntynyt myös paikallisesti esimerkiksi työntekoon, naapurustotoimintaan ja ruuan jakeluun.	- Maahanmuuton myötä väestön kieli- ja kulttuuritaustat monimuotoistuvat. - Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrän arvioidaan kasvavan noin 500 000 henkeen vuoteen 2030 mennessä. - Maahanmuutto keskittyy suurimpiin kasvukeskuksiin.
VAIKUTUKSET	- Älykkään teknologian vaikutukset mm. asumiseen, liikkumiseen, elinkeinoihin, hyvinvointiin, päätöksentekoon - Kyberhyökkäysten ja tietosuoja-ongelmien lisääntyminen - Teknologiaosaamisen kumuloituminen - Digijättien vallankäyttö - Teknologian käytettävyyttä ja asiakaslähtöisyys korostuvat - Personoidut digitaaliset markkinat	- Perinteisen palkkatyön väheneminen ja merkityksen muutos - Taloustilanne ja vaikutukset työllisyyteen (pitkäaikaistyöttömyys) - Uusien työnkuvien ja -tehtävien synty - Työmarkkinoiden polarisaatio, eriarvoistuminen ja vaurauden jakautuminen - Riippumattomuuden arvostamisen nousu	- Resurssien jakamisen ja yhteiskäytön yleistuminen - Pienyrittäjyyden lisääntyminen - Kuntalaisten itseohjautuvan toiminnan ja verkostoitumisen kasvu - Yritysten keskinäisten kilpailuasetelmien nopeat muutokset	- Lisääntyvät tarpeet maahanmuuttajien kotouttamiselle ja työllistymiselle - Kansainvälistyvä toimintaympäristö ja monikulttuurinen asiakaskunta - Monikulttuurisuuden vaikutukset palveluosaamiseen ja -tarjontaan
TOIMENPITEET	- Teknologiaosaamisen kehittäminen ja hankinta (monipuolisia mahdollisuuksia hankkia digiosaamista, ml. analyytiikkaosaaminen) - Kokeilukulttuurin ja -toiminnan edistäminen - Teknologiakehityksen ja digitalisaation ihmislähtöiset ratkaisut - Digitalisaation ymmärtäminen ja hyödyntäminen myös muilla aloilla	- Pienyrittäjien ja -verkostojen sekä monitoimijuuden tukeminen - Moniosaajuuden kehittäminen ja elinikäisen oppimisen vahvistaminen, uudelleen-kouluttautuminen, esim. teknologia-alan osaaminen - Koulutusrakenteiden ja -muotojen uudistaminen	- Kansalaisaktiivisuuden sekä omaehtoisen toiminnallisuuden ja organisoitumisen mahdollistaminen (esim. yhteistyömallit, paikalliset alustat) - Tiedon ja datan liikkuvuuden ja avoimuuden parantaminen liiketoiminnan kehittämisen tueksi	- Maahanmuuttajien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukeminen - Eriytymistä ennaltaehkäisevä työ ja ennakoluulojen vähentäminen

Keskeiset trendit ja jatkuvuudet

Vaikutukset ja toimenpiteet (3/3)

TRENDI	 Eriarvoistuminen ja syrjäytyminen	 Arvojen ja elämäntapojen muutokset	 Uudet demokratian ja päätöksenteon muodot
KUVAUS	- Kansalaisten erot tulotasossa, elintavoissa ja hyvinvoinnissa lisääntyvät. Perhetausta vaikuttaa entistä enemmän koulutukseen ja tulotasoon. - Ylimmän ja alimman yhteiskuntaluokan välinen kuilu kasvaa. Työn murros ja globalisaatio ovat jakaneet ihmisiä yhä voimakkaammin voittajiin ja häviäjiin.	- Yksilöllistymisen myötä ihmisten arvot ja elämäntavat moninaistuvat. - Ympäristötietoisuus ja vastuullisuus vahvistuvat arvoina. - Entistä useammat tahot vaikuttavat ihmisten arvoihin ja asenteisiin teknologiakehityksen kautta.	- Äänestysprosentit ja puolueiden jäsenmäärät ovat laskeneet tasaisesti useita vuosikymmeniä. - Teknologiakehitys ja kansainvälistyminen muuttavat yhteiskunnan koostumusta ja hallintovallan rakenteita. - Uudet vaikuttamisen muodot haastavat länsimaista päätöksentekomallia.
VAIKUTUKSET	- Ihmisten ja alueiden välinen polarisaatio - Nuorten syrjäytyminen - Maahanmuuttajat vs. kantaväestö - Teknologiaosaamisen merkitys korostuu digitaalisten välineiden yleistytessä - Ennaltaehkäisevän hyvinvointityön ja yksilön oman toiminnan rooli kasvaa	- Verkkoyhteisöjen merkityksen kasvu - Aiempien toimintatapojen kyseenalaistaminen (uudet sukupolvet) - Toiminnan avoimuuden, joustavuuden, vastuullisuuden ja eettisyyden kasvavat vaatimukset - Merkityksellisuuden ja elämyksellisuuden roolin korostuminen	- Kasvava tarve matalan kynnyksen osallistamiselle - Kansalaisjärjestöjen merkityksen korostuminen ja uudentyyppiset toimintamallit - Uusyhteisöllisyyden kasvu (ml. vapaa-ajan yhteisöt ja internetin mahdollistamat verkostot)
TOIMENPITEET	- Teknologiaosaamisen kehittäminen eri ikäluokille ja väestöryhmille - Yhteiskuntarauhan ylläpitäminen ja vuorovaikutuksen edistäminen. - Osallistamisen vahvistaminen ja kehittäminen → tunne hyväksytyksi tulemiseen - Omien kykyjen ja vahvuuksien tunnistaminen jo lapsesta lähtien (pedagoginen osaaminen)	- Toiminnan läpinäkyvyyden lisääminen - Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ratkaisut (ml. työhyvinvointi) - Eettisten ja kestävien vaihtoehtojen tarjoaminen, esim. kulutuskäyttäytyminen	- Uusien vaikuttamisen keinojen hyväksyminen osaksi päätöksentekoa (osallistava budjetointi, asukasraadit, palvelujen yhteiskehittäminen jne.) - Uusyhteisöllisyyden kasvun edistäminen - Uudenlaiset yhteistyömallit, esim. järjestötoiminnassa, hallitustyöskentelyssä, ja pop-up –tyyppinen toiminta